

Mer än att sjunga en sång?

En studie av förskollärares skilda uppfattningar av
sångsamlingen som en pedagogisk situation

Lärarytbildningen, ht 2007
Examensarbete, 15hp
(Avancerad nivå)
Författare: Liselott Caiman
Therese Eriksson
Anna Hägg
Handledare: Ulla Runesson

Förord

Vi vill tacka personal och barn från en förskola i Skövde som gjorde att vår videoinspelning av sångsamlingen blev möjlig. Videoinspelningen blev en god grund till vårt examensarbete. Vi vill även tacka alla informanter som har deltagit och gjort det möjligt att vi har fått ta del av ett bra arbetsmaterial. Ett stort tack till Lars Caiman som har hjälpt och stöttat oss under vårt examensarbete. Vi vill även skänka ett stort tack till vår handledare Ulla Runesson som har väglett oss genom vår skrivprocess och genom hela arbetet.

I detta examensarbete har vi valt att arbeta tre studenter tillsammans. Det har funnits både för och nackdelar med detta beslut. Vi anser att det har varit svårt att träffas eftersom vi bor på olika platser. Detta har lett till att vi har arbetat hemifrån vissa dagar men vi har trots allt träffats mycket och arbetat tillsammans. Redan från början när vi valde att inleda vårt samarbete med examensarbetet bestämde vi att alla berörda skulle ha samma ansvar för hela arbetet. Vi har ändå haft olika områden som vi har ansvarat för. Liselott har haft huvudansvaret för transkriberingen medan Anna har tagit det större ansvaret vid intervjuerna. Therese har ansvarat för layouten av arbetet, men det viktigaste är att vi har samarbetat och utfört ett effektivt arbete.

**Tack till alla som har gjort att vårt examensarbete har blivit möjligt.
Therese, Liselott och Anna**

Resumé

Arbetets art:	Examensarbete i lärarutbildningen, Avancerad nivå, 15 hp Högskolan i Skövde
Titel:	Mer än att sjunga en sång? - En studie av förskolelärares skilda uppfattningar av sångsamlingen som en pedagogisk situation.
Sida antal:	34
Författare:	Liselott Caiman, Therese Eriksson, Anna Hägg
Handledare:	Ulla Runesson
Datum:	December 2007
Nyckelord:	Fenomenografi, Sångsamling, Pedagogisk situation, Lärande, Lust och glädje

Sammanfattning

I Läroplanen för förskolan -98 yttras det att förskollärarna ska hjälpa barn att skapa och kommunicera med hjälp av sång och musik. Med detta i åtanke är syftet med studien att undersöka förskolläraernas skilda uppfattningar av sångsamlingen som en pedagogisk situation. Tidigare forskning har visat att barnen sjunger språket innan de talar det. För det lilla barnet är språket i början endast klang och rytm, det vill säga ett musikaliskt fenomen.

Studien utgår från en fenomenografisk ansats med en kvalitativ inriktning. En videoinspelad sångsamling har legat till grund för det insamlade intervjumaterialet.

Följande kategorier har framkommit ur materialet: *Sångsamlingen som en situation för lärande* och *Sångsamlingen som en situation för lust och glädje*. Utifrån dessa huvudkategorier har forskarna funnit att sångsamlingen ger barnen möjlighet till att utveckla sitt *språk, matematiska tänkande, sociala samspel, kulturella lärande* samt att *stärka motoriken*. Sångsamlingen i förskolan har en betydande roll för barnens utveckling både språkligt och emotionellt. Barnens språkliga utveckling tränas med hjälp av rim och ramsor som också kan leda till ett matematiskt lärande. För att väcka lust hos barnen är det viktigt att sångsamlingen varieras. Med hjälp av instrument, sångpåsar och sångkort utvecklas sångsamlingen och ger barnen lust att lära.

Abstract

Study:	Degree project in teacher education, Advanced level, 15 hp University of Skövde
Title:	More than just singing a song? - A study of preschool- teachers different views of the organised "singing- together" as a pedagogic situation.
Number of pages:	34
Author:	Liselott Caiman, Therese Eriksson, Anna Hägg
Tutor:	Ulla Runesson
Date:	December 2007
Keywords:	Phenomenografi, "Sångsamling", situation of pedagogy, learning, joy and happiness

Summary

In the curriculum "Läroplan för förskolan -98" is prescribed that the preschool- teachers shall support the ability of the child to create and communicate with song and music. Based upon this, the purpose of this study is to study the preschool-teachers different views of the organised "singing-together" (Swedish:"sångsamling") as a pedagogic situation. Former research shows that children sing the language before they know how to speak it. To the small child the language is just tune and rhythm – a kind of musical phenomena.

This study is phenomenografic with a qualitative design. A videotaped "sångsamling" is the base of the gathered data.

The data is categorized into two main categories: "*Sångsamlingen*" as a situation of learning and "*Sångsamlingen*" as a situation of joy and happiness. Emanating from these categories the researchers have found that "sångsamlingen" stimulates language, mathematical thinking, ability of social relations, cultural learning and the motion of the child. "Sångsamlingen" is important to the development of language and emotional capacity of the preschool- child. The language is trained by rhymes and tunes which also may affect learning in maths. To evoke the lust to learn it's important to vary and develop "sångsamlingen" by using instruments, song bags and song cards.

Innehållsförteckning

1. BAKGRUND	1
1.1 Inledning.....	1
1.2 Syfte	2
1.3 Centrala begrepp	2
1.3.1 Fenomenografi	2
1.3.2 Sångsamling	2
1.3.3 Pedagogisk situation.....	3
1.4 Litteraturgenomgång	3
1.4.1 Den musikaliska utvecklingen	3
1.4.2 Musikens betydelse för språket.....	4
1.4.3 Musik och rörelse	5
1.4.4 Den lustfyllda musiken.....	6
1.4.5 Musik och lek	7
1.4.6 Inläring genom musik.....	7
1.4.7 Socialt samspel genom musik.....	8
1.4.8 Musik och kultur	9
1.4.9 Samlingen.....	9
1.4.10 Sammanfattning av kunskapsläget.....	9
2. METOD.....	10
2.1 Metodval.....	10
2.1.1 Ansats för undersökningen.....	10
2.2 Urval.....	11
2.3 Genomförande.....	11
2.3.1 Videoinspelning	12
2.3.2 Intervjuer	14
2.4 Analys.....	15
2.5 Validitet och Reliabilitet	16
2.6 Forskningsetik	17
2.6.1 Informationskravet	18
2.6.2 Samtyckekravet	18
2.6.3 Konfidentialitetskravet.....	18

3. RESULTAT	19
3.1 Sångsamlingen som en situation för lärande.....	19
3.1.1 Språkligt lärande	20
3.1.2 Matematiskt lärande	21
3.1.3 Socialt lärande	21
3.1.4 Kulturellt lärande.....	22
3.2 Sångsamlingen som en situation för lust och glädje	23
3.3 Sammanfattning	25
4. DISKUSSION	26
4.1 Resultatdiskussion.....	26
4.1.1 Sångsamlingen som ett lärande	26
4.1.2 Språkligt lärande	27
4.1.3 Matematiskt lärande	27
4.1.4 Socialt lärande	27
4.1.5 Kulturellt lärande.....	28
4.1.6 Lust och glädje	28
4.1.7 Förslag till vidare forskning	30
4.2 Metoddiskussion.....	31
5. REFERENSER.....	33
Bilaga 1	
Bilaga 2	

1. BAKGRUND

Anledningen till att vi intresserat oss för sångsamlingens värde på förskolan är att vi alla tre anser att sång och musik har en positiv inverkan på barnen. När vi har varit ute på vår verksamhetsförlagda utbildning har vi kunnat urskilja att förskollärarna prioriterar och använder sångsamlingen på olika sätt. Detta väckte vår nyfikenhet och vi önskade få mer kunskap om hur musik och sång påverkar barn i förskolan. Vi ville också få förståelse för hur förskolläraernas skilda uppfattningar är av sångsamlingen som en pedagogisk situation. Med hjälp av litteratur som behandlade området musik och sångens betydelse för barn började vi studera ämnet för att på så sätt få en bättre kunskap när vi påbörjade vår studie. Syftet med litteraturen var inte att försöka nå något rätt svar från förskollärarna utan mer som ett redskap för oss för att nå en djupare förståelse. De uppfattningarna som vi skapade oss genom litteraturen avslöjades inte för någon av de förskollärare som blev intervjuade.

1.1 Inledning

I denna studie har vi valt att studera vilka skilda uppfattningar förskollärare har av sångsamlingen som en pedagogisk situation. Vi vill undersöka detta fenomen eftersom vi anser att sångsamlingen har ett djupare värde och kan ge möjlighet till en pedagogisk situation. Vi önskar att skaffa oss kunskap om musik kan vara mer än bara musik och om så är fallet kan det vara så att förskolelärarna inte alltid förstår värdet av sångsamlingar?

”Musik, spontansång och skapande lek har stor betydelse när det gäller att skapa form och struktur i barns tillvaro. De musiska rötterna från spädbarnstiden ligger till grund för den fortsatta identitets- och medvetenhetsutvecklingen.” (Bjørkvold, s. 42)

Den rytmik som finns i musiken finns även i språket. Utifrån litteraturen har vi fått uppfattningen att musikens ljud rörelse och rytm har betydelse och inverkan på barns språkutveckling. Bjørkvold (2005) har som åsikt att barnens spontansång är barnets musikaliska modersmål. Detta har stort samband med talspråket anser han. Han menar vidare att moderna språkforskare anser att språket byggs upp av tre funktioner. Dessa tre funktioner är; kontaktskapande, informerande och identitetsmarkerande. Precis dessa funktioner är representerade och förekommande i barns spontansång.

Våra erfarenheter från vår verksamhetsförlagda utbildning är att förskollärare inte använder sig av sångsamlingen som ett pedagogiskt verktyg. Eftersom vi har skapat

denna uppfattning har det väckt nyfikenhet vad förskollärare har för skilda uppfattningar kring sång och sångsamlingar som en möjlighet för lärande.

Enligt läroplanen för förskolan, Lpfö 98, ska förskolan hjälpa barnen att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer så som bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse, men även hjälp av tal och skriftspråk. Detta utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling.

Förskolan ska sträva efter att varje barn:

- *Utveckla sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama. (Läraryrket, 2004, s.31)*

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka förskollärares skilda uppfattningar av sångsamlingen som en pedagogisk situation.

1.3 Centrala begrepp

Centrala begrepp förklaras nedan utifrån vad de har för innebörd i denna studie.

1.3.1 Fenomenografi

Fenomenografi är en ansats där forskaren tar reda på skilda uppfattningar av ett fenomen. Den fenomenografiska ansatsen söker kvalitativa skillnader och likheter. (Marton & Booth, 2000)

1.3.2 Sångsamling

Sångsamling är för oss en stund då barn och pedagoger sitter tillsammans och sjunger. Pedagogen väljer själv hur denna samling organiseras, vanligt är att barn och pedagoger sitter i en ring på golvet.

1.3.3 Pedagogisk situation

I detta fall undersöks förskollärares skilda uppfattningar av sångsamlingen som en pedagogisk situation, där sångsamlingen är den pedagogiska situationen. En pedagogisk situation anser vi är när pedagogen har ett syfte med en situation, till exempel en sångsamling. Syftet ser olika ut i varje situation för den enskilde pedagogen samt pedagoger emellan.

1.4 Litteraturgenomgång

I litteraturgenomgången presenteras i teman för att fördjupa kunskaper kring sång och musik.

1.4.1 Den musikaliska utvecklingen

Vår hjärna har två hjärnhalvor, så kallade hemisfärer. Hemisfärerna är beroende av varandra och de arbetar tillsammans för att forma en enig helhet. Hjärnbalken förbinder de två hemisfärerna. Sång och rytmik förefaller ha en viktig funktion vid utveckling av hemisfärernas samarbete. När vi sjunger växlar överkopplingen mellan höger och vänster hemisfär. I den högra hemisfären tas de melodiska och rytmiska helheterna emot och i den vänstra tas de snabba språkljuden in. Hemisfärerna måste samarbeta för att bilda mening. Det finns inte ett enda centra i hjärnan för musik. Rytm, klang, tempo och tonhöjd är spridda över hela hjärnan. Hjärnan stimuleras däremot av musik. Effekten blir större om individen själv sjunger, dansar eller spelar instrument än att bara lyssnar till musik. (Uddén, 2004)

Musik kan enligt Uddén (2004) vara både aktiverande och sövande, det är musikens primära funktion för vår hjärnstam. Lugn musik så som vaggvisor lugnar kroppen medan av snabb musik blir vi aktiva både mentalt och kroppsligt. Musik i kroppsligt tempo förhöjer välbefinnandet. Den motoriskt strukturerade musiken aktiverar individen rytmiskt. Den får oss att röra oss i takt mer eller mindre automatiskt. Andningen och blodcirkulationen stimuleras och syresätter hjärnan genom den rytmiska rörelsen. Samtidigt aktiveras mellanhjärnans känslsystem med detsamma. Så snart som barnen är födda börjar de att dra efter andan. Barnets sätt att röra sig och deras sätt att låta har att göra med deras andning menar Hammershøj (1997). Småbarn gillar att dunka saker i golvet, detta är ett tecken på att barnet börjar utveckla sin grundslagskänsla. Enligt författaren är grundslagskänslan en viktig motorkraft som barn behöver för att kunna krypa, gå och så vidare. Spädbarn har en fascinerande röstkapacitet och med hjälp av sin röst uttrycker barnet sina känslor genom att använda sig av kroppen och andningen på ett organiskt sätt. Detta är ett sätt att visa känslöintryck som är en del av musiken.

Hammershøj (1997) anser att när vi ska musicera med spädbarn är det viktigt att vi använder oss av ljud för att spädbarnets ljudutveckling ska utvecklas. Därför är det viktigt att den vuxne varierar sitt röstläge när den kommunicerar med barnet. Det har ingen betydelse om den vuxne, mamman i detta fall kan sjunga bra eller dåligt utan det viktigast är att hålla igång talet och sången. Hammerhøj menar vidare att barn mellan ett och ett halvt och tre år gillar att testa oss vuxna även inom musik. Det är inte alltid barnen vill sjunga när den vuxne vill att de ska sjunga. Då beror det inte på att de inte gillar att sjunga utan det är ett sätt för dem att testa gränser. Däremot kan de sjunga när det inte riktigt passar eller när inte vuxna hör på allt för att få uppmärksamhet eller för att bli tillsagda så att de vet vart gränsen går.

1.4.2 Musikens betydelse för språket

Granberg (1999) gör gällande att språkutvecklingen påbörjas och fortgår långt innan barnet uttalat det första ordet. Hon anser att spädbarnet leker fram ljud, jollar och på så sätt breddar sitt språk med rörelser och sång. Detta är ett sätt för spädbarnet att kommunicera. För att kommunikationen ska fungera fordras en viss språkrytm och begreppsförståelse och detta tränar barnet upp genom att lyssna och samtala. Granberg (1999) menar att kroppsspråket spelar mycket stor roll för små barns språkförståelse. Vidare beskriver Granberg (1999) att språket kan utvecklas på flera olika sätt hos barn. Språket har rytm och på så sätt kan språket stärkas av rim, ramsor och sång. Hon menar att barn sjunger långt innan de talar. Rytmik, dans, rim, ramsor, musik och rörelser har stort inflytande på språkutvecklingen.

Flera forskare har enligt Eneskär (1990) gjort undersökningar som har påvisat att det finns ett samband med att musik utvecklar barnens språkliga medvetenhet. Att låta barnen sjunga, läsa rim och ramsor gynnar dessutom deras kommande läs och skrivinläring. Musikens rytmik stimulerar språkinläringen menar hon. Det är inte frågan om att ha en vacker sångröst utan det är betoningen på rimorden som har den största betydelsen. Hon beskriver vidare en intressant iakttagelse på ett barn som hade nedsatt hörsel. Föräldern till detta barn hade noterat att barnets tal hade utvecklats påtagligt under det senaste året. Detta relaterade hon till att barnet fått tillgång till mycket sång och samtal. Författaren menar att föräldrarnas bedömning ansågs som korrekt eftersom barnets resultat påvisade att barnets uttal förbättrats. Hammershøj (1997) menar att barnet sjunger språket innan det talat det. För det lilla barnet är språket i början klang och rytm, det vill säga ett musikaliskt fenomen. Ordens semantiska innehåll blir senare ett självständigt meddelande- och kommunikationsmedel. I musikleken stimuleras andning, stämband, förmågan att höra och återge bestämda ljud och toner, rytm, motorik, fantasi och språk. Han menar vidare att när barn sjunger gör de gärna det i samma tonläge som de talar, därför sjunger barn i en högre tonart än vuxna. Vuxna måste därför sjunga i ett gällare läge när de ska sjunga med barn, för att rösten ska passa ihop med barnens röster. Uddén (2004) menar också att pedagogen som leder sången bör sjunga i ett högt tonläge. Detta därför att barnets tonförråd ligger högre och får på så sätt svårt att försöka imitera och sjunga med. Barnet kan tappa intresse av sång och musik när de inte kan imitera eller delta, något som gäller alla

åldrar. Upp till tre års ålder vill barnet gärna sjunga samma sång varje dag. Barnet vill upprepa sångerna till de kan dem.

Uddén (2004) menar att om pedagogen använder en bild eller ett föremål i samband med sångerna kommer barnet ofta ihåg detta ord eller begrepp först i sångförsöken. Barnet fångar först upp det rimord som sångens fraser slutar med, och fyller därefter på bakifrån.

1.4.3 Musik och rörelse

Enligt Grindberg (2000) är det förskolans skyldighet att ge barnen tillfällen till fysisk aktivitet. Barn har behov av att röra sig och det gynnar deras utveckling. I förskolan finns alla tänkbara möjligheter till fysiskaktivitet. När vi sjunger och rimmar så har det betydelse för barnet och blir dessutom förstärkt om barnet får "hoppa i takt" i den vuxnes knä. På så sätt hjälper vi dem att förstå att hopp och ljud hör ihop. Konstellationen musik och rörelser har en gynnsam effekt på hela barnet enligt Granberg (1994). Den känslomässiga förmågan förbättras, den estetsiska och motoriska kvaliteten stärks genom rörelser. Eftersom så många av barnens sinnen stimuleras genom rörelselekar och musik får de också möjlighet att utveckla samt erfa rytm i olika former:

Den verbala, talade rytmen,

- den akustiska, av hörseln förmedlade rytmen,
- den optiska, av synen förmedlade rytmen,
- den taktila, av känseln förmedlade rytmen,
- den kinetiska, av rörelsen förmedlade rytmen,
- den emotionella, av känslan förmedlade rytmen,
- den biologiska, fysiska rytmen.

Författaren menar vidare att i den traditionella rytmiken användes enbart klassisk musik eftersom det från början var tänkt som en pedagogisk metod att för att lära sig musikaliska begrepp. Men rytmiken för också med sig positiva sidoeffekter menar författaren. I rörelselekar åskådliggörs sångtexten med olika rörelser och barnen får använda hela sin kropp. Granberg (1994) anser att det av stor vikt att plocka in rörelselekar vid spontana tillfällen under dagen till exempel när barnen haft stillasittande aktiviteter. Boken belyser rörelseleken "En elefant balanserade" där barnen tränar sin sociala förmåga – att följa andra och vänta på sin tur.

Musik och rytmikstunden kan innehålla instrument som användbara för små barn. Det behöver ändå inte innebära att barnen spelar på något instrument utan snarare att deras rörelser betonas med hjälp av "skrammelinstrument". Granberg (1994) hävdar att det då är viktigt att använda sig av sånger som är bra att "skramla till" och som barnen inte kan eller känner igen. Eftersom barnen är så förtroliga med rörelserna de är vana vid kommer rörelserna automatiskt och de glömmer bort att klappa och spela på

instrumenten till sången. Uddén (2004) menar att barnet börjar med att följa med i rörelser och fingerlekar. De ligger inte sällan ett steg före i vad som kommer näst i sångens rörelser, vilket tyder på att barnet kommer ihåg sången och dess ordningsföljd.

1.4.4 Den lustfyllda musiken

Musikens främsta användning får inte försummas menar Bjørkvold (2005). Musiken är en av människans källor till upplevelser och glädje. Denna glädje som musiken ger kan vara en grundläggande tillgång för barnen och därigenom ge ett rikare och mer kreativt liv. För barn i två års ålder är det magiska tänkandet viktigt enligt Hammerhøj (1997). Barnen ger livlösa ting egenskaper som liknar en människa. Barnens magiska tänkande försvinner inte med åren utan finns kvar även när man är vuxen fast det ger sig i annat uttryck. Alla människor behöver det magiska tänkandet i konstnärliga upplevelser, för att vi ska kunna sätta oss in i konsten som om det vore verklighet. Detta har vi nytta av inom musik, teater, bild och inom all kreativitet. Bjørkvold (2005) menar att musik, spontansång, och skapande lek har stor betydelse när det gäller att skapa form och struktur i barns tillvaro. Musiska rötter som barn blir delaktiga i redan som spädbarn ligger tillgrund för barnens fortsatta identitets- och medvetenhetsutveckling.

Spontansång är något som Bjørkvold (2005) anser är viktigt att använda sig av i olika situationer på förskolan. Det centrala i barnkulturens musiska ngoma infattar kroppsrörelse, tal och sång. Det är detta som utgör och ger en puls åt leken, form åt kroppsrörelserna och känsla åt rösten. Bjørkvold (2005) menar vidare att sången tillhör barnens gemensamma system av koder och det är livsviktigt att behärska den, eftersom den banar väg för mänsklig uttrycksförmåga och tillväxt. För barn kommer sången spontant utan uppmaningar ifrån vuxna och de vet hur och när de ska använda den utifrån barnkulturens normer och regler. Barns spontansång har många funktioner som man kan jämföra med det talande språket även om några är speciellt anpassade till sång. Som nämntes i inledningen menar moderna språkforskare att kontaktskapande, informerande och identitetsmarkerande är språkets huvudfunktioner.

Jernström och Lindberg (1995) menar att det är viktigt att använda sig av musik på förskolan både spontan och organiserade musikstunder. När pedagoger använder sig av musiken som ett moment som att inleda samlingar, när barnen äter och så vidare, gör man eleverna mer delaktiga. Pedagogens arbete bör bestå i att inspirera barnen att upptäcka världen med alla sina sinnen och att uttrycka även sensuella kvaliteter. Gör man det stärks självkänslan hos barnet och känslan av att inte duga behöver aldrig finnas. Sång och musik kan användas vid rutinsituationer till exempel vid blöjbyten och/eller när barnen tar på sig eller tar av sig kläder i förskolan menar Granberg (1994).

Enligt Bjørkvold (2005) så bör pedagoger idag vara öppna för barns fantastiska förmåga att lära. Pedagogerna borde ta del av och förstå vikten av lärande genom olika metoder såsom lek och musik. Vesterlund (2003) tror att vi alla har dolda talanger inom oss. Många vill spela och sjunga men tror inte att de kan. Som pedagog har man

möjlighet att välja att leda enbart med sång eller kroppen, använda instrument och använda cd spelar eller band. Dessa fungerar lika bra och det är viktigt att man väljer det som känns tryggast. Vi ska tro på oss själva och ta vara på det vi har inom oss. Sundin (1995) menar att förskollärare ofta är missnöjda över att de kan för lite om musik och att det är svårt att komma igång med musik i verksamheten. Sundin menar att musikaliska färdigheter är ett plus i arbetet inom förskolan, men att man kan utföra musik även med få färdigheter.

1.4.5 Musik och lek

Alla uttrycksmöjligheter måste finnas till för barnen hävdar Bjørkvold (2005). Utryck som det verbala språket, kroppsutveckling och sång med mera. Författaren hänvisar till Astrid Lindgrens karaktär Ronja Rövardotter som måste skrika ut "sitt vårskrick" för annars kommer hon att spricka. Bjørkvold anser att i samma moment som Ronjas själsliga tryck spricker utlöses ett "musiskt imperativ". Detta musiska imperativ leder uttrycksbehovet i all lärande och lekande barnkultur och anses som en nödvändighet för att ge både känsla och förnuft. Han menar vidare att det handlar om kroppens fullständiga hälsa och den nås genom att barnen får möjligheten till kreativitet och fantiserande via leken. Där menar han att sången är en tonande lek och ingår som en viktig förening i människans musiska bro mellan yttre och inre världen. Grundbetydelsen för lek menar författaren har visat sig omfatta musiska beståndsdelar av ljud och rörelser för att bilda en enhetlighet. Benämningen lek kan tydas till gotiskans *laiks* som exempelvis innehåller definitioner såsom dans, rörelse och rytmik. (Grimm i Bjørkvold 2005). Bjørkvold påvisar att ordet lek blir allomfattande för den "Musiska människans" enskilda kulturella form att uttrycka sig.

Sångerna som kan vara tå- och fingerramsor, sånger om kroppsdelar bildar en lekfull stämning med barnen menar Granberg (1994). Pedagogerna sjunger för och med barnen och de kan smågnola till barnens leksånger.

1.4.6 Inläring genom musik

Rörelser och rytmik är en pedagogisk metod för att lära musik hävdar Granberg (1994). Det är en helhetspedagogik eftersom man arbetar med kropp, sinnen och intellekt. När barnen lär musik genom rörelser får de med sig andra användbara upplevelser. Deras språk utvecklas och deras rums och kroppsuppfattning blir större. Barnens sociala färdighet tränas upp när de kommunicerar via musik och rörelser tillsammans med andra barn. Enligt Hammershøj (1997) är barn i två års ålder inte i behov av upprepning av melodier. De kan dock skapa egna melodier genom att sjunga alla de ord som de känner till. När barnet kan komma ihåg några enkla fraser ifrån melodier som de har hört sedan tidigare kan barnen utveckla dessa på sitt eget sätt. Han menar vidare att sången är förknippad till barnens aktiviteter. Barn kan sjunga när de gungar, bygger med klossar, då hittar de på visor som passar för just denna aktivitet. Hammershøj menar att barns tillvänjning och inläring av musikaliska koder påverkas av människor

som finns omkring barnet. Familjens intresse för musik, deras utövande av musiken samt deras musikstilar präglar barnet och barnets musikaliska koder utvecklas samvaro till den musiken.

På ett emotionellt och medvetet sätt påverkar rytm och sång vårt minne genom erfarenheter och upplevelser menar Uddén (2004). Detta kan man se genom att barn sjunger spontant till rörelser, barn säger sina tankar för att kunna höra, se och känna dem, vilket enligt Uddén gör att barnet lär sig färdigheter och kunskaper bättre. Barn har lättare att uppfatta och minnas om de får möjlighet sätta ton på det. Genom att använda sig av musik och rörelser och rytm kan barnen lära sig bättre.

1.4.7 Socialt samspel genom musik

Uddén (2004) menar att musik är känslomässigt kontaktskapande. Det innebär att musik kan hjälpa individen att skapa en grundläggande trygghetskänsla mellan två eller flera individer. När vi rör oss på samma sätt samtidigt förstärks en emotionell upplevelse av tonglädje och rörelseglädje, som vi får genom rytmiska rörelser och sångtoner. Den naturliga musiska glädjen uppkommer genom att sångtonen, som liknar emotionella rörelsers mönster, stärker olika känslomässiga upplevelser. Udden menar vidare att det kan ta tid för små barn i förskolan att känna sig så pass trygga för att känna att de vågar sjunga med i sånger tillsammans med andra. Barnet följer gärna till en början med, tittar och lyssnar på pedagogen som leder och de andra barnen. Det syns på barnets blick att det följer med. Fastän barnet inte sjunger så lägger de allt som sjungs och sägs på minnet. Det är i hemmet som barnet börjar sjunga sångerna i sitt eget tempo. När barnet väl börjar sjunga sångerna tillsammans med de andra i förskolan kan man förväntas av att det kunde så många sånger.

Hammerhøj (1997) menar att det finns tre utvecklingspsykologiska problem som är viktiga att tänka på när barn ska sjunga tillsammans.

1. *Det första problemet är att antalet barn i gruppen. De yngsta barnen kan inte överblicka en så stor grupp, två – tre barn som mest, om de inte själva skall försvinna i mängden. Problemet blir ännu större om det är fler vuxna som skall uppmärksammas på samma gång.*
2. *Nästa problem är att barnen sitter stilla i en ring eller på rad. Så små barns musikuppfattning förmedlas genom kroppen. De måste få hoppa, gå, peka, klappa och gestikulera, om de skall kunna ta del av aktiviteterna. De uppfattar orden bäst om de ledsagas av tecken och gester. Därför kallas denna ålder för den senso-motoriska åldern (Piaget).*
3. *Det tredje problemet är texten. Den är fylld med svåra ord, omkastad ordföljd och är helt enkelt en mycket abstrakt text; en and kör en tur i sin vagn, framför vilken endast en häst är förspänd.*

(Hammershøj, 1997, s 42)

Det är inte säkert att barnet utvecklar sin rytmiska förmåga att samordna sången med andra när det väl har börjat lita på sin egen förmåga att kunna sjunga tillsammans. Barnet kan ha sin egen takt och kan sjunga före eller efter de andra. *Dess vilja att synkronisera sig språkligt och känslomässigt i takt med andra tycks driva barnets inlärningsstrategi att imitera både gester, visor och ramsor.* (Uddén, 2004, s.89)

1.4.8 Musik och kultur

Musiken har enligt Uddén (2004) en kulturbärande funktion, musik skapar gemenskap mellan människor. Vi känner till samma sånger och danser vilket fungerar som en identifikation för gruppen. Varje kultur i ett samhälle kan identifiera sig med sin musikform och musik kan förena grupper.

1.4.9 Samlingen

Davidsson (2000) har undersökt fyra arbetslags samlingar i skolans verksamhet. Det hon lyfter fram är gemensamma föreställningar som har betydelse i hur samlingen organiseras. Resultatet visar att samlingen är en funktion för trygghet och gemenskap, disciplin och social ordning samt ett sätt att förmedla kunskap. Dessa funktioner går att relatera till både förskolan och skolan. Trygghet och gemenskap skapas både för individen och för gruppen. Genom att sitta i en cirkel kan alla se varandra menar Davidsson, ingen sitter först eller sist. Den slutna ringen tyder på gemenskap och närhet mellan deltagarna. Pedagogen kan välja att sitta med i ringen, en pedagog som väljer att sitta utanför kan ses som en ordningsman. I samlingen får barnen bland annat öva sig i att sitta stilla, räcka upp handen samt att lyssna när någon annan talar. Pedagogen är den som bestämmer och upprätthåller ordningen samt ser till att regler följs. Hur pedagogerna gör detta varierar.

1.4.10 Sammanfattning av kunskapsläget

Den kunskap, som vi har tagit del av inom detta område, framhåller att musik har en positiv inverkan på barns utveckling. Barnens språk stärks och utvecklas med hjälp av sång och musik. Därför är det viktigt att vi tidigt börjar kommunicera och sjunga med våra barn. Genom musiken skapar man rörelser tillsammans med barnen vilket utvecklar deras motoriska sinne. Denna studie kan förhoppningsvis bidra till kunskap om verksamma förskollärares skilda sätt att uppfatta sångsamlingen som en pedagogisk situation.

2. METOD

Detta avsnitt inleds med en beskrivning av de ställningstaganden vi gjorde i samband med val av undersökningsmetod. Vi beskriver även hur, var och när studiens olika moment genomfördes. Vidare redogörs validitet och reliabilitet samt de forskningsetiska kraven men även hur vi har analyserat resultatet.

2.1 Metodval

Nedan presenteras studiens val av ansats.

2.1.1 Ansats för undersökningen

Syftet med kvalitativa ansatser är att förstå och förklara ett fenomen (Nyberg 2000). Fenomenet i denna studie är förskolläraernas skilda uppfattningar av vad sångsamlingen som en pedagogisk situation innebär. Inom den kvalitativa inriktningen använder man sig inte av tal eller siffror utan av språkliga formuleringar, skrivna eller talade. Eftersom uttalandena sker muntligt blir därför verktyget det traditionella ordet (Backman 1998). Fenomenografi är inte en metod utan snarare en ansats där man strävar efter att kunna identifiera, uttrycka och behandla forskningsfrågor som specifikt behandlar lärande och insikt i pedagogisk omgivning. Fenomenografi är en ansats som ursprungligen utformades av forskarna vid Göteborgs Universitet. Ansatsen har utvecklats för att tillämpas inom pedagogiken men idag används den även inom andra kunskapsområden (Larsson 1986). Fenomenografer anser att individer kan ses som budbärare som förmedlar skilda uppfattningar kring samma fenomen. När sedan budbäraren ska förmedla detta uttrycks det på olika sätt beroende hur de har uppfattat fenomenet (Marton & Booth, 2000). Inom fenomenografin används en kvalitativ metod anser Starrin och Svensson (1994). En fenomenografisk studie är empirisk på grund av att forskare försöker analysera och beskriva vad personer säger genom intervjuer. I den fenomenografiska ansatsen menar Larsson (1986) att man söker innebörder istället för förklaringar.

Vi valde en fenomenografisk ansats med en kvalitativ utgångspunkt för att kunna uppfylla syftet med studien. Forskningsfrågor ur första ordningens perspektiv handlar om fakta och om hur verkligheten ser ut. Fenomen tas ofta som för givna av oss människor, vi är inte medvetna om dem. Ett alternativt perspektiv, andra ordningens perspektiv, handlar om hur någon upplever något eller ser på det fenomen som erfars. I en fenomenografisk studie utgår forskaren från ett andra ordningens perspektiv

vilket innebär fokus på informanternas olika sätt att erfara ett fenomen. De bakomliggande sätt att uppleva världen är det som blir föremål för forskning (Marton & Booth, 2000). Utifrån ett andra ordningens perspektiv har vi valt att undersöka och förstå förskollärares skilda uppfattningar av sångsamlingen som en pedagogisk situation. För att få reda på förskollärares skilda uppfattningar av sångsamlingen som en pedagogisk situation valde vi att använda oss av en videoinspelning som ger en konkret utgångspunkt för de intervjuer som vi gjorde med tio förskollärare. Intervjuerna ägde rum enskilt med varje förskollärare för att på så sätt komma åt deras skilda uppfattningar. Intervju är enligt Starrin och Svenson (1994) den vanligaste metoden inom fenomenografin. Frågorna kan vara allt ifrån öppna till välstrukturerade. I en fenomenografisk studie formuleras inte frågor för att nå ett rätt eller lämpligt svar.

2.2 Urval

Bekvämlighetsurval blev det mest rimliga urval för oss att använda med tanke på metodval samt antalet intervjuer. Detta urval sparade mycket tid för oss. I ett bekvämlighetsurval enligt Trost (1997) används de personer som finns i ens närhet. Vi fick genom personlig kontakt en upplysning på en förskola samt pedagog som skulle kunna tänka sig att eventuellt medverka i en videoinspelning av en sångsamling. Vårt val av undersökningsgrupp för denna studie är utbildade förskollärare för att få ta del av deras yrkesmässiga insikt kring musik i förskolan. En förskollärare har erfarenhet av förskolans verksamhet och arbetar mer eller mindre med sång och musik samt samlingar. Med tanke på detta förmodade vi att vi skulle kunna få ut bra material från intervjuerna. Vi ansåg att förskollärarna skulle kunna förmedla sina uppfattningar av sångsamlingen som en pedagogisk situation. Vi kontaktade två förskolor med förfrågan om det fanns förskollärare som ville ställa upp på intervjuer till undersökningen. Dessa två förskolor valde vi att kontakta för att de fanns i vår närhet samt att två av oss känner någon eller några på vardera skola. Vi kontaktade förskolorna med förfrågan om de ville ställa upp på intervjuer. Sammanlagt intervjuade vi tio kvinnliga förskollärare i blandad ålder och med varierande erfarenhet. Vi ansåg att tio informanter var rimligt att intervjua i vår studie.

2.3 Genomförande

I detta avsnitt presenteras studiens process och genomförande av videoinspelning, med en beskrivning av filmen samt genomförande av intervjuer.

2.3.1 Videoinspelning

Vi valde att använda oss av en videoinspelning av en sångsamling som grund till intervjuerna. Utifrån videon har vi sedan forskat vidare kring förskolläraernas skilda uppfattningar av sångsamlingen som en pedagogisk situation. Videoinspelningen har legat till grund när vi utformat frågorna till intervjuerna. Syftet med en videoinspelning var att vi ville ge informanterna något konkret att utgå ifrån. Vi förmodade att det skulle underlätta för dem att uttrycka sig från en konkret sångsamling istället för att prata om sångsamlingar i allmänhet. Informanterna kunde sätta sig in i den videoinspelade sångsamlingen samtidigt som de relaterade till sin egen verksamhet samt deras uppfattningar kring sång och musik. Detta ansåg vi var det bästa för att uppnå syftet med studien. Genom att informanterna fick se en inspelad sångsamling samtidigt som de kopplade denna med sina egna sångsamlingar blev detta också ett tillfälle för ökad insikt i sin egen verksamhet samt att se ett annat alternativ till att organisera en sångsamling.

Innan vi gjorde videoinspelningen kontaktade vi en pedagog för att få förslag på förskolor som kunde tänka sig att medverka på videoinspelningen. Anledningen till förslaget var att denna pedagog är mycket intresserad av musik och att hon eventuellt skulle kunna tänka sig att ställa upp på en videoinspelning. Med hjälp av denna upplysning kontaktade vi denna pedagog med förfrågan om att få göra en videoinspelning av en sångsamling, vilket hon ställde upp på. Hur samlingen skulle gå till fick pedagogen själva planera, vi tog inte reda på syftet med samlingen på grund av att det inte skulle påverka studien. Ett brev lämnades ut till den ansvariga pedagogen som ombesörjde utdelningen till föräldrarna. Brevet var nödvändigt för att kunna få föräldrarnas godkännande. Alla föräldrar gav tillåtelse till att filma deras barn. Pedagogen på förskolan ansåg att tidpunkten för inspelningen skulle äga rum på förmiddagen. Detta med anledning av att det var flest barn på förmiddagarna samt att barnen då var mer aktiva.

Vi gjorde videoinspelningen tillsammans för att kunna hjälpas åt med tekniken. För att inspelningen skulle utföras på bästa möjliga sätt valde vi att ha god tid på oss för att förbereda inspelningen. En provfilmning ansågs vara nödvändig för att se hur tekniken fungerade samt att placeringen av kameran blev rätt utifrån ljusets påverkan. Detta med avseende att få en bra bildkvalitet samt att för att pedagogen och barnen skulle synas väl. En av oss hanterade kameran vid inspelningen för att följa med i pedagogens rörelser. Alexandersson (1994) menar att videoinspelning kan ge upphov till osäkerhet hos både barn och personal. Barnen kan bli mer intresserade av kameran än lärarens aktiviteter. Personalen kan känna sig osäker, stressad och iakttagen vilket leder till att de inte agerar som de vanligt vis hade gjort. Alexandersson upplevde i sin studie att detta försvann efter hand hos barn och personal under inspelningens gång. I studiens videoinspelning var barnen till en början nyfikna på filmkameran, men under sångsamlingens gång verkade barnen tappa intresset för kameran och fokuserade på sångsamlingen. Både barnen och pedagogen *kan* ha påverkats av filmkameran. Det är inte säkert att det blev en naturlig sångsamling på grund av att de filmades.

2.3.1.1 Beskrivning av filmens innehåll

För att läsaren ska få en uppfattning om den film vi visade för informanterna och som intervjuerna bygger på försöker vi härmed förklara vad som sker i filmen. Filmen är 18 minuter lång och visar en sångsamling i förskolan. Barnen är cirka tre år gamla och fyra pedagoger medverkar. Det är en pedagog som ansvarar för samlingen, medan de andra pedagogerna finns med bland barnen. Platsen där sångsamlingen sker är i en stor lekhall som finns tillgänglig på förskolan.

Sångsamlingen inleds med att barnen tågar in i lekhallen hand i hand och sjunger en sång "ut i lekhallen tågar alla nu". De sätter sig i en stor ring och pedagogen talar med barnen om vädret. Hon säger: "*solen skiner så jag tror att vi skall börja och öppna fönstret och titta ut och säga hej till vädret*". Sedan sjunger de en sång om vädret. Med hjälp av rörelser förtydligas sången. Pedagogen har valt att använda sig av sångpåsar. Hon börjar samlingen med att ta fram en av påsarna och säger "*Nu ska vi se vem som är i påsen*". En apa kommer fram ur sångpåsen och pedagogen imiterar apan med en förställd röst. Apan hälsar på alla barn i tur och ordning och frågar barnen om de kan någon sång om honom. Det kan alla barn och de sjunger en sång om apan som skalar en banan. Barnen knäpper med sina fingrar till apans sång. Därefter fortsätter de med en sång som har samma melodi men nu med en annan text. Denna gång handlar det om en jänta som satt och vänta. Istället för att knäppa med fingrarna ger de slängpussar. Ett av barnen får hjälpa apan att ta fram vad som fanns i påsen vilket visar sig vara en banan. Apan samtalar med barnen om bananer och försvinner sedan tillbaka till sin påse. Pedagogen tar fram nästa påse och alla barnen ropar spontant att det är pippi. Pippi kommer upp ur påsen och hälsar på barnen. Pippi vill att barnen ska sjunga en sång om henne. De sjunger sången *Pippi Långstrump heter jag* och gör rörelser, de klappar händer, stampar fötter, låtsas att de har flätor och en krona. Sången har flera verser. När sången är slut stoppar pedagogen tillbaka Pippi i påsen.

Pedagogen tycker sedan att de ska ställa sig upp. De ställer sig i en ring och håller varandra i händerna. De inleder med att sjunga *Dansa lilla nallebjörn* och går runt i ringen, hoppar, snurrar runt, klappar händerna, och stampar med fötterna. Därefter sjunger de om en ekorre som viftar på sin svans, och som plockar upp en hasselnöt. De fortsätter att stå i ring och håller varandra i händerna och sjunger *Bä bä vita lamm*. De håller varandra i händerna under hela sången, går runt, in mot mitten och ut igen. Sedan sätter de sig ner igen och pedagogen ger barnen beröm för att de är duktiga. Hon tar fram nästa påse och undrar vem som kommer här. Det är ankan säger alla barnen och pedagogen låter som en anka. När ankan kommer upp ur påsen säger den hej till alla barnen. Ankan ber barnen att de skall sjunga om både mamma och pappa i sången om Kalle Anka som satt på en plank. De klappar takten på sina ben, ropar på både mamma och pappa och sjunger om hur stora de är. Pedagogen ber ett barn komma fram till henne för att stoppa tillbaka ankan i sångpåsen.

Ett annat barn får därefter komma fram och känna vad det är i nästa sångpåse och det visade sig vara en plastfisk. Pedagogen frågar *hur säger fiskarna då?* Då svarar barnen haj. Pedagogen skrattar lite och säger att det är en haj men idag får det vara en fisk.

Sedan sjunger de tillsammans om fisken som simmar många timmar. Barnen formar händerna till en fisk. Först simmar den upp för att hämta lite luft och sedan dyker den ner igen. När sången är slut får ett av barnen komma fram och lägga ner fisken i sångpåsen. Efter detta berättar pedagogen att det är en sång kvar att sjunga och hon tar ytterligare fram en sångpåse. Barnen börjar ropa att det är hammaren. Pedagogen namnger vissa barn som får gissa och beskriva vad som finns i påsen. En flicka kommer fram och skall gissa. Flickan vill gärna stoppa ner handen i påsen för att känna. Pedagogen säger då till henne att hon skall gissa och säga vad det är. Detta säger pedagogen upprepade gånger till henne eftersom hon ändå vill känna. Till slut gissar flickan vad som finns i sångpåsen. Hon gissar att det är en pensel. De pratar om vad som finns i sångpåsen, det är en hammare, en bil, en pensel, en nyckel och en såg. Pedagogen går igenom sången och visar föremålen. De sjunger sedan tillsammans och gör rörelser. De hamrar, de spikar, de sågar, drar med fil, de målar med en pensel, startar maskinen och bilen kör runt. Pedagogen säger till ett barn i taget att komma fram och lägga tillbaka föremålen i påsen. Därefter är sångsamlingen slut.

2.3.2 Intervjuer

Vi valde att använda oss av intervjuer för att kunna synliggöra informanternas skilda uppfattningar av sångsamlingen som en pedagogisk situation. Intervjuerna genomfördes i enrum med varje pedagog för att undvika störningsmoment och yttre påverkningar. Vid intervjuerna har vi alla tre varit närvarande och har haft följande roller: En av oss ställde frågor för att intervjuerna skulle bli så likartade som möjligt. De två andra förde anteckningar över informanternas kroppsspråk men även för att komplettera med frågor till intervjun när så ansågs nödvändigt. På så sätt var det ett stöd för den som förde intervjun, något som Trost (1997) anser vara en fördel att man är fler än en vid intervjutillfället. Innan intervjun började upplystes informanter om att en av oss skulle ställa frågorna medan övriga inflikar och antecknar. En nackdel, enligt Trost kan vara att informanten kan känna sig i underläge om det är fler forskare med under en intervju. Han menar att de som intervjuar då får ett maktögrepp. Eftersom att vi noggrant informerade pedagogen hur intervjuerna skulle gå till och vilka roller var och en av oss hade skapades en trygg stämning. Vi ansåg att detta kunde leda till att informanten inte kände sig i underläge utan att de kände sig bekväma i situationen. Starrin och Svensson (1994) menar att man skall försöka inta rollen som nyfikna kollegor, något som vi strävade efter. Genom intervjuerna vill vi nå förskollärarnas skilda uppfattningar och inte söka efter något "rätt" svar vilket vi noggrant förmedlades till dem. Innan intervjun började underrättades informanterna om de etiska krav som gäller vid en intervju. Informanterna fick ta del av sin rätt att avbryta intervjun om de ansåg att de inte ville delta längre och att detta inte skulle medföra några följder för dem. De fick också förklarat för sig att intervjun och resultatet inte skulle röja deras identitet samt deras rätt att ta del av vårt färdiga arbete.

Intervjuerna inleddes med att informanten fick ta del av den inspelade sångsamlingen. Vid samma tillfälle uppmanades informanten sätta sig in i filmaktörens roll. Alla

förskollärare som vi intervjuade fick ta del av filmen såg den utan avbrott. De flesta såg filmen utan att kommentera under tiden. Det var endast några få som kommenterade under filmens gång. Deras kommentarer under filmen kom inte fram eftersom vi endast spelade in samtalet efter filmen. Kommentarer kunde ändå dokumenteras av den orsaken att vi förde anteckningar vid sidan om. Förskollärarna reflekterade bland annat över barnens ålder och antal samt hur många pedagoger som deltog. Vid intervjuerna användes en intervjumall med grundfrågor utifrån den inspelade sångsamlingen. Frågorna var utformade på följande sätt:

Vad är det som händer här på filmen?

Vad anser du om sångsamlingar

Hur skulle du göra denna situation annorlunda och utveckla situationen?

Vilka likheter eller skillnader finns mellan dig och pedagogen på filmen?

Vad går sångsamlingen ut på anser du?

Vad anser du om musik som inlärning?

(Bilaga 2)

Dessa intervjufrågor ändrades lite i formuleringarna allt eftersom intervjun framskred. Intervjuerna spelades in med hjälp av en Mp3 spelare som hade en inbyggd mikrofon. Mp3 spelaren placerades centralt för att på så sätt få den bästa ljudupptagningen. Fördelen med en Mp3 spelare var att intervjuerna kunde föras in som ljudfiler på datorn. Detta underlättar transkriberingen av intervjuerna. För att intervjuerna skulle utformas på likvärdigt sätt transkriberades dessa av en och samma person. Detta är något som Kvale (1997) har synpunkter på. Han menar att intervjuerna kan skrivas på olika sätt om fler än en transkriberar. Vi valde att transkribera ordagrant från intervjuerna för att få så sanningsenliga uppgifter som möjligt. Utskriften av transkriberingarna blev likvärdig för att underlätta avläsningen av dem. I fenomenografiska studier anser Starrin och Svensson (1994) att om intervjuerna bandas och skrivs ut ordagrant ska det vara näst intill talspråk vilket också gjordes i detta fall. Kvale (1997) tar upp problem som till exempel, var slutar en mening, när skrivs paus ut och var sätter man punkt? Detta har vi upplevt som en svårighet när transkriberingen utfördes. Det var svårt att veta när meningen var slut eftersom en del talade mycket och länge. Det var även besvärligt att framhäva skratt och andningspauser och samtidigt försöka hålla den röda tråden som informanten hade i sitt uttalande. Den sammanlagda tiden för intervjuerna blev 97 minuter. Transkriberingen av dessa intervjuer omfattar 28 ½ sida. Samtliga av studiens författare har tagit del av transkriberingarna för att kunna analysera materialet.

2.4 Analys

Fenomenografin medför att händelser i omvärlden studeras. Därefter väljs en eller flera infallsvinklar ut av händelsen. Det utförs intervjuer om personers uppfattningar av händelsen. De uttalanden som informanterna gjort antecknas eller skrivs ut på

papper. Därefter sker en analys av dessa utskrifter. Analysen ger till resultat i olika kategorier (Uljens 1989). Vårt syfte med denna studie var att studera förskollärares skilda uppfattningar av sångsamlingen som en pedagogisk situation. Analysen började med att vi bekantade oss med materialet enskilt för att inte påverkas av varandra, vilket Starrin och Svensson (1994) menar är den första fasen i analysarbetet. Därefter klipptes citaten ut och diskuterades för att finna likheter och skillnader i utsagorna, vilket är fas två i analysen enligt Starrin och Svensson. Citaten placerades sedan i högar för att sedan få fram kategorier. Larsson (1986) menar att ändamålet med databearbetningen är att hitta kvalitativt skilda kategorier där uppfattningarna kan beskrivas, något som vi hade i åtanke vid kategoriseringen. Det datainsamlade materialet har analyserats i flera omgångar. I första analysomgången fann vi att språk, inlärning, glädje och verktyg hade betydelse för sångsamlingen. När vi analyserade materialet en andra gång kom vi fram till att inlärning var övergripande i sångsamlingen och utifrån inlärning lär sig barn språk, socialt samspel samt variationens betydelse för barnens lärande i sångsamlingen och så vidare. Utifrån ett fenomenografiskt synsätt då skilda uppfattningar ska framkomma kring ett fenomen genomfördes ytterligare en analys av det datainsamlade materialet. Vi kom fram till att informanterna såg sångsamlingen som en pedagogisk situation utifrån två skilda sätt. Detta är vad Starrin och Svensson (1994) menar med fas tre i analysarbetet. Det som den enskilde informanten har som uppfattning har återgetts i en kategori, vilken sedan samordnas i en gemensam struktur, det vill säga utfallsrummet som i en fenomenografisk undersökning är själva huvudresultatet. Fjärde och sista fasen som Starrin och Svensson (1994) tar upp är att studera den underliggande strukturen i kategorisystemet. Uppfattningar i ett kategorisystem kan vara mer eller mindre utvecklade eller omfattande, uppfattningarna kan rangordnas med hänsyn till att de förändras över tid. Ett annat sätt att se på uppfattningarna är att de i ett och samma kategorisystem kan betraktas likvärdigt i förhållande till varandra. De aktuella uppfattningarna kan inte anses vara tyngre eller viktigare dem emellan och de kan inte heller rangordnas. Vi anser att våra kategorier inte innehåller uppfattningar som är tyngre eller viktigare än några andra. Vi menar att vi inte kan rangordna uppfattningarna i kategorierna.

2.5 Validitet och Reliabilitet

Validitet innebär att forskaren förmår att mäta eller observera det som är avsett att mäta eller observera i ett relevant sammanhang. Lyckas forskarna i detta avseende är mätningen eller observationen valid. För att fastställa validiteten i den tolkning som gjorts utforskas hur väl tolkningen har sin bas i empirin. Validitet handlar om att bruka lämpligt föremål vid rätt tillfälle. I forskningssammanhang menas att det ska kunna anges i vilket urvalsunderlag som resultaten är giltiga samt i vilken situation man fått fram resultatet menar Uljens (1989). Validitet berör giltigheten. Inom fenomenografiska studier när det gäller validitet är det av största vikt att de beskrivna

huvudkategorierna företräder informanternas uttalanden anser Uljens (1989). Utifrån informanternas uppfattningar har vi kunnat tyda att sångsamlingen kan ses som en situation för lärande samt för lust och glädje. Utifrån dessa kategorier valde vi sedan underrubriker för att kunna belysa meningsinnehållet.

Ett annat begrepp som nyttjas i forskningssammanhang är reliabilitet. Vilket innebär att mätningen av det som är tänkt att mätas eller observeras utförs på ett tillförlitligt sätt. Reliabiliteten blir således hur bra eller hur grundligt kategorierna klarat av att framföra informanternas uttryck. Informanternas dagsform då intervjuerna ägde rum kan ha haft betydelse för reliabiliteten. Det läggs stor vikt på hur skicklig forskarna är på att utföra intervjuer eller observationer. Studiens trovärdighet kan också påverkas om forskarna har med sig upplevelser från början av datainsamlandet och bär med sig det under resterande datainsamling. Kvalitén på den tekniska utrustningen är av stor betydelse för att få en bra reliabilitet. När vi valde att använda oss av Mp3 spelare för att spela in intervjuerna blev vi bekymrade för att reliabiliteten skulle påverkas till det sämre med tanke på att vi inte fick med informanternas kroppsspråk. För att stärka reliabiliteten förde vi noggranna anteckningar av informanternas kroppsspråk. Trost (1997) tar upp problemet med att inte få med informanternas kroppsspråk vid intervjuerna när man använder sig av en sådan teknisk utrustning som endast får med informanternas tal under intervjuer. Eftersom alla tre var närvarande såg vi en fördel i att två stycken hade möjlighet att anteckna hur pedagogerna reagerade med gester och miner vid intervjun. Vi kunde sedan se ett klart samband på de informanter vars kroppsspråk var noterat med "ett spänt intryck" på och kvalitén på de uttalanden dessa gjorde. Svaren blev inte så uttömmande som hos de informanter som gav ett lugnt uttryck. I och med att anteckningar fördes på iakttagande av informanternas kroppsspråk menar vi att det gav ett tillförlitligare sätt att tolka det datainsamlade materialet. Vi fick en tydligare bild av hela intervjun. Studiens reliabilitet stärktes. En hög validitet och reliabilitet är ett villkor för att forskarnas resultat ska kunna förenklas och gälla anser Uljens (1989).

Vår urvalsgrupp består av tio utbildade förskollärare med olika erfarenhetsgrund och de har fått delgivit sina uppfattningar av sångsamlingen som en pedagogisk situation. Utifrån detta kan vi förmoda att det resultat vi har kommit fram till är något som gäller för alla förskollärare mer eller mindre. Om vi skulle göra ytterligare intervjuer med förskollärare skulle vi förmodligen finna samma kategorier och troligtvis ännu fler. Vi anser att vår studie har god validitet och reliabilitet på grund av vår metod och ansats.

2.6 Forskningsetik

Vetenskapsrådet (2007) anger etiska huvudkrav på forskning som vi har valt att följa i denna studie.

2.6.1 Informationskravet

Detta krav innebär enligt Vetenskapsrådet (2007) att forskarens ska informera deltagarna i undersökning om deras uppgift och villkor för deras deltagande. Deltagarna ska informeras om att det är frivilligt att medverka och att man har rätt att avstå. Informationen ska innehålla alla inslag av undersökningen. Information har till denna studie skett till personal och föräldrar på den förskola där vi gjorde videoinspelningen, samt till de förskollärare vi intervjuade. På den förskola vi videofilmade lämnade vi brev till barnens föräldrar med information kring vår studie. Alla medverkande fick information om vår studie, dess syfte samt deras roll i undersökningen. Information gavs om att det är frivilligt att delta och att man har rätt att avstå. De som deltar i undersökningen ska kunna få ta del av resultatet när vi har sammanställt detta.

2.6.2 Samtyckekravet

Samtyckekravet betyder att de medverkande i undersökningen har rätt att själva bestämma över sin delaktighet. Medverkaren i en undersökning bestämmer om, hur länge och på vilka villkor denne ska delta. Medverkaren ska kunna avbryta utan negativa följder. En deltagare har rätt att strykas ur forskningsmaterialet (Vetenskapsrådet, 2007). Förskolläraren som vi videofilmade hade rätt att bestämma över sin medverkan, på vilka villkor hon deltog, hur länge och hon hade rätt att avstå utan negativa följder. Föräldrarna till de barn som berördes under vår filminspelning hade rätt att bestämma över deras barns delaktighet, vilket de gjorde genom att underteckna det brev vi gav ut till dem. De förskollärare vi intervjuade hade rätt att avbryta intervjun när som helst utan att få negativa följder.

2.6.3 Konfidentialitetskravet

Alla som arbetar med en studie ska enligt Vetenskapsrådet (2007) kunna underteckna en förbindelse om tystnadsplikt för att etiskt känsliga uppgifter om medverkande inte ska kunna hamna i någon obehörigs händer. Det ska vara i näst intill omöjligt att kunna komma åt uppgifter som kan identifiera en person. Vi mötte ett antal förskollärare och barn i videoinspelning, samt förskollärare i intervjuer. Under studiens gång har vi inte haft några uppgifter om namn på barnen, något som föräldrarna informerades om. Informanternas namn har inte använts i studien. I resultatet är citat angivna med fiktiva namn. Uppgifter om de intervjuades riktiga namn har bevarats så att inga obehöriga har kunnat komma i kontakt med dessa. Ingen har heller kunnat komma i kontakt med videoinspelningen. Videoinspelningen samt de inspelade intervjuerna raderas när studien är sammanställd.

3. RESULTAT

I resultatet har informanternas skilda uppfattningar av sångsamlingen kategoriserats i två kategorier; sångsamlingen som en situation för lärande och sångsamlingen som en situation för lust och glädje.

3.1 Sångsamlingen som en situation för lärande

Resultatet visar att informanterna anser att sångsamlingen är en situation där varianter av lärande utvecklas.

Det här med musik och rörelse och såhär så jag tror ju att det är ett jättebra sätt att lära sig saker, för väldigt många men alltså det är ju så här med inläring, alltså en del lär sig genom att lyssna, en del genom att göra, och en del genom att titta och alltså man har ju olika sätt som man lär sig bäst på. Men eftersom man då både lyssnar och gör och ser så är de ju faktiskt flera saker som kommer in när man sjunger som gör att det kanske finns något sätt som passar dom flesta, tror jag. (Dino 7)

Informanterna anser att sångsamlingen måste anpassas efter barnens sätt att lära. Vissa barn har behov av upprepning för att tillgodogöra sig ett lärande. Vilket kan leda till att de inte uppskattar om sångsamlingen förnyas för ofta.

I den åldern så behöver de ju liksom samma återigen (paus) det får inte vara för mycket nyheter. (Dino 3)

Sångsamlingen ska byggas på barnens intressen för att öka barnens lust till lärande. Det som barnen tycker är intressant och roligt genererar ofta till bättre lärande menar informanterna.

Ja det är ju jättebra. Ja det är ju en grej som eftersom nästan alla, ja i alla fall de barn jag har träffat så tycker de ju om musik. Och det man tycker om det lär man ju också in när man får vara delaktig och när man ja, och det som är positivt det lär man ju in lättare (Dino 3)

Informanterna framhåller det osynliga lärandet i sångsamlingen. En del barn kan uppfattas vara okoncentrerade och inte så aktiva under samlingen. Informanterna menar att detta inte behöver betyda att barnen inte tar till sig sångsamlingens innehåll. Barn använder sångerna vid andra tillfällen vilket tyder på att barnen har tagit till sig och utvecklat ett lärande av sången. Vilket tydligt kan beskrivas genom dessa citat:

Även om inte alla barn är med och sjunger för det är nog inte alla barn som sjunger så brukar de sjunga dem hemma sedan har vi fått höra. Så de kan. (Dion 5)

Nej men det är väl lite (paus) de har så mycket annat att kolla på liksom de tittar på varandra och det är lite annat som händer och så men jag tror att undermedvetet så går det in. Vi kanske tror att nej de lär sig aldrig det här men de lär sig nog ändå. Det sitter alltså. (Dino 5)

Med utgångspunkt av informanternas uppfattningar kring sångsamlingen som en situation för lärande har det uppstått underkategorier av barn lär sig med hjälp av sångsamlingen.

3.1.1 Språkligt lärande

Resultatet visar att språkligt lärande är något som sångsamlingen kan ge barnen. I sångsamlingen stimuleras barns språk med hjälp av rim och ramsor samt träning av begrepp och ord. Sångsamlingen kan förebygga läs- och skrivsvårigheter samt talsvårigheter. I sångsamlingen för pedagogerna en dialog med barnen vilket också leder till att språket utvecklas hos barnen. Utifrån informanternas utsagor har det kommit fram till att språket stimuleras i sångsamlingen, vilket beskrivs i följande citat:

Det stimulerar språket som vi jobbar mycket med här till exempel då att prata, sjunga. Man lär sig lite, ja, utantill. Ja man stimulerar språket helt enkelt. Ja (paus) kort och gott. (Dino 5)

Rim och ramsor är något som informanterna anser utvecklar språkligt lärande om det används i sångsamlingen. Deras uppfattningar av sångsamlingen är att när rim och ramsor används i sångsamlingen kan detta på längre sikt förebygga läs- och skrivsvårigheter. Barn med talsvårigheter som till exempel stamning kan ha lättare att sjunga än att tala.

Men just det här med sång och musik att det kanske är lättare med att sjunga det än att säga det har man ju många gånger hört om barnen och även andra med talsvårigheter att det är lättare att sjunga än att tala. Det om man har problem med stamning så gör man ju inte det om man sjunger liksom... (Dino 5)

Resultatet visar att förskollärarna uppfattar att takt och rytm i sångsamlingen är grundläggande för språkutvecklingen. När barnen tillämpar rytmik främjas barnens språkutveckling. Informanterna beskriver detta följande:

Med de små tycker jag det är väldigt bra att få in, hon klappade rytmen och så det pratar vår specialpedagog mycket om att det är viktigt för språkutveckling för att få in rytm. (Dino 8)

Sedan takter är det överhuvudtaget är väldigt bra att öva med barn. De får klappa olika takter och det kopplas ju till språket och till läsningen. (Dino 10)

Genom sångsamlingen kan barnen lära sig nya ord och begrepp samt texter genom att sjunga. Det är inte säkert att barnen vet vad orden och begreppen i sången betyder eller vad det är för något. Används sångkort eller sångpåsar i sångsamlingen underlättar dessa illustrationer barnens förståelse för olika ord och begrepp, och de får därmed lättare att lära sig.

Jo de känner igen. Om man säger att nu ska vi sjunga om en anka till exempel alla barn kan ju inte föreställa sig hur en anka ser ut sedan kanske det är fel att göra det och att de själva ska få bilda sig en egen bild men det är lättare för de mindre barnen om man har bilder. (Dino 4)

Och även begrepp och så, nya ord är nog jättebra framförallt när man har en sak och visar vad det är man egentligen pratar om, det kanske inte är alla barn som vet vad en såg, fil och så är då kan man visa... (Dino 8)

3.1.2 Matematiskt lärande

Ett sätt att se vad för lärande sångsamlingen kan ge barnen är matematik. Rim och ramsor ger barnen möjlighet att träna matematiska problem i sångsamlingen. Informanterna menar att med hjälp av sången och ramsan tar barnen lättare till sig matematiken.

Att lära barnen en ramsa att lära barnen ett matematiskt problem så kan man ju sjunga in det. (hon sjunger) nu delar vi ett äpple hur många bitar blir det och ja (paus) man hittar på och så delar man. Man sjunger ramsan igen och ja det är lätt (paus) det är lätt att få in. (Dino 2)

I sångsamlingen kan man använda sig av sångpåsar och sångkort, figurerna som finns i sångpåsarna eller på sångkorten kan användas i ett matematiskt syfte anser informanterna.

Och så skulle jag eh (paus) använda de här figurerna lite matematiskt också, för det, det kopplar vi ofta ihop också. (Dino 2)

3.1.3 Socialt lärande

Informanterna har uppfattningar att sångsamlingen är situation till socialt lärande. Den sociala gemenskapen tilltar genom att samla flera avdelningar och sjunga tillsammans. Detta beskrivs i följande citat:

Ja det tycker jag är jätteroligt. Och jätteroligt att samla flera avdelningar som vi gör här ibland i lekhallen för då träffas ju barna från olika avdelningar och (paus) ja det blir en härlig gemenskap och glädje för alla och nästan alla får ut något från sång och musik och det passar alla. Det tycker jag är jättebra. (Dino 3)

Sångsamlingen betyder mycket för barnens samvaro och samarbete barnen emellan. Lek och kommunikation är också något som barnen utvecklar ett lärande kring. I

sångsamlingen kan barnen lära av varandra. Detta genom att de ser hur de andra barnen gör till exempel olika rörelser och hur de klappar rytm. Även de blyga barnen vågar mer när de ser de andra barnen ge sig hän åt sång och rörelser.

Det är viktigt att barnen lär sig turordning. Detta är något som barnen tränar på i sångsamlingen då de i tur och ordning får plocka i och ur saker från sångpåsar eller välja sångkort. Barnen blir också bekräftade i gruppen på detta sätt vilket anses vara viktigt för alla barn men främst för de allra yngsta. Om barnen och pedagogerna har roligt tillsammans i sångsamlingen bygger det en fin gemenskap. Gemenskap är en förutsättning för det sociala lärande. Informanterna drar paralleller mellan körsång och sångsamlingar när det gäller den sociala samvaron.

För när barnen sjunger för varandra så genererar det mycket glädje och de har roligt tillsammans. (Dion 2)

Det säger ju många som är körmedlemmar att det är gemenskap som är det viktiga då va. (Dino 4)

3.1.4 Kulturellt lärande

Informanterna uppfattar sångsamlingen som en möjlighet för kulturellt lärande. Sångsamlingen delger barnen en sång- och kulturskatt. I sångsamlingen kan man lära sig både nya och gamla sånger.

en sångsamling kan gå ut på att ge barnen en sångskatt att få med sig och då dels att man lär sig nya sånger men också att man håller de gamla sångerna vid liv, så att man har det arvet med sig i sångsamling. (Dino 6)

I mångkulturella barngrupper finns det möjlighet för barnen att, i sångsamlingen, få nya influenser genom sång och musik. Detta leder till ett kulturellt lärande då barnen får höra musik från andra kulturer. Pedagogen kan välja att föra in mångkulturella sångerna till sångsamlingen vilket får barnen att lära sig sånger från andra kulturer och sånger som de inte är vana vid på grund av sångtraditionen i samhället. Informanterna hävdare att det är viktigt att bibehålla våra sångtraditioner i sångsamlingen vilket leder till att barnen lär sig sångtraditionerna. Luciafirandet är en tradition som informanterna poängterar är viktigt för sångsamlingen och barnens lärande av sångtraditioner. Informanterna anser att:

Där tycker ju jag då att vi ska vara ett komplement till hemmet. Särskilt här i (staden) där vi bor. För här har vi inte så många invandrare det är inte så mångkulturellt. Det blir ju inte så mycket influenser. För barn är ju öppna för det mesta och tycker inte att det är så mysigt med lite olika musik. (Dino 10)

och även att gamla sånger kan man få in i en sångsamling och så så man får in lite kulturarv och så. (Dino 8)

3.2 Sångsamlingen som en situation för lust och glädje

Sångsamlingen kan ses som en situation då barnen får uppleva lust och glädje. Informanterna anser att det är viktigt att sångsamlingen varierar för att väcka lust hos barnen. Ser sångsamlingen ut på samma sätt varje gång tappar barnen lusten. Det blir mer intressant om man varierar till exempel sångpåsar och handdockor. Pedagogerna ska kunna läsa av barnen, ser de trötta ut ska man byta aktivitet så att sångsamlingen blir livfull. Det blir roligare för barnen om man varierar sång, lek och rörelse i sångsamlingen. Det är viktigt att pedagogerna tar reda på barnens intressen så att sångsamlingen kan utformas utifrån något som engagerar barnen. Informanterna menar att sångsamlingarna ska fånga upp det lustfyllda och som pedagog ska man våga gå utanför ramarna.

En viktig grundregel som jag tycker att ni ska ta mer av är att ta reda på barnens intressen. Det ska finnas lust. Tänk på det (paus) ja (paus) lust det är jätteviktigt. (Dino 10)

Jag tycker att alla grejer som gör tillfälle att variera sig är bra. Dels väcker det en väldig lust för sådan är man ju själv att om man kommer till en lektion och så säger läraren si och så gör han så är det precis samma varje gång. Man blir ju mer nyfiken och sinnet blir ju öppnare om man varierar så ena gången så sjunger du och nästa gång så har du bara påsar och du ja, eller vad som helst och en tredje gång så har du en lek och det spinner på precis samma grej så det klart att du blir mer nyfiken som barn jämfört med om du bara sjunger varenda gång eller kommer med påsar varenda gång eller så här. Det kan jag känna att det är ett bra sätt att variera sig. (Dino 6)

Informanterna ser instrument som något som stimulerar barnens lust och tillför glädje i sångsamlingen. Instrument gör att sångsamlingen blir mer livfull och roligare och barnen blir piggare och gladare. Det blir också en fin gemenskap. Sångsamlingen förstärks när instrument används och ger ytterligare dimension åt sången. När barnen själva får vara med och spela instrument stärks barnens glädje i sångsamlingen ytterligare. Informanternas uppfattningar är att pedagogens musicerande med instrument har betydelse för hur man "fångar" barnen under sångsamlingen. Informanterna beskriver följande:

Ja genom att spela gitarr fångar man också barnen på ett annat sätt även om man inte är så duktig så tycker de det är roligt när man spelar lite till. (Dino 1)

Ja när man har ett piano när man har väldigt många barn då är det något som leder sången och någon ja, det blir mer märt i det hela och det blir lättare att hålla igång det och det lockar ju mer och det känns som det ger en väldig lust när det är instrument med. Sedan behöver det ju inte alltid vara det men jag tycker att det är en tillgång. Sedan kan man ju ha barnen som har instrument och spela till musiken. (Dino 6)

Informanterna uppfattar att när barn får känna att de är delaktiga i sångsamlingen genom att få välja eller plocka upp saker från sångpåsar ökar deras lust och glädje. När

barnen får vara med och välja, önska och bestämma sånger som de tycker om att sjunga blir det mer lustfyllt istället för att pedagogerna alltid bestämmer. Det är roligt för barnen att vara med och påverka sångsamlingen.

Jo jag vill att barnen ska kunna välja och känna lite på och ta en sång som de tycker om. Nu väljer Stina den här sången för den här tycker jag om. Sedan får man ju givetvis styra upp det lite och det är ju olika men kan lite mer att barnen får önska kanske någon sång. (Dino 3)

Improvisation från pedagogen gör att sångsamlingen blir roligare för barnen. Ett exempel på hur sångsamlingen kan göras roligare är att göra om och förändra sångernas texter. Citatet nedan visar på att barnen får vara med och påverka vilka sånger som ska sjungas i luciatåget. Detta är något som gör att barnen får känna sig delaktiga och deras lust och glädje ökar.

Man måste kunna improvisera mycket mer så att det blir roligt. Gör om kända sånger. Det gör alltid vi. Nu tränar vi luciasången och barnen har önskat att vi skall sjunga Pippi och Lilla snigeln. Och då blir det så fast istället för att sjunga kappsäck full med pengar blir det kappsäckfull med julklappar. (Dino 10)

Informanterna menar att det är roligt för barnen att samlas alla barn på förskolan kan träffas och ha sångsamling tillsammans eftersom det blir en härlig gemenskap och det ger glädje. När barnen känner glädje i sångsamlingen vågar barnen släppa loss lite mer. Även de barn som är blyga får en möjlighet att släppa loss. Informanterna menar att sångsamlingen ska ha olika upplevelser för att det ska bli roligt. Det ska vara spännande och sångsamlingen blir en situation för barnen att gissa vad som kommer att hända. Det blir mer spännande med sångkort och sångpåsar, det väcker uppmärksamhet. Informanterna anser också att rörelser ökar barnens lust och glädje i sångsamlingen. Rörelser fångar barnen gör barnen aktiva. Det är viktigt att variera rörelse till sångerna i sångsamlingen. Barn behöver röra på sig och har svårt att sitta stilla för länge. Detta innebär att sångsamlingen inte bör vara för lång eftersom barnen inte orkar sitta för länge och det blir ointressant, sångsamlingen bör också avslutas när det fortfarande är roligt.

Ja jag tycker glädje mest. Jag tycker att det är roligt, man får se barnen springa och röra på sig, Jaa, det är mest glädje tycker jag. (Dino 1)

Jag skulle tagit in mera rörelsesånger så man fått sträcka på sig, (paus) för att ja, barn behöver ju röra på sig under tiden man sjunger också, så skulle jag ha gjort, lagt in det i mellan så, huvud axlar knä och tå och hej o hå, gymnastiksånger ja lite så. (Dino 9)

när man har sångsamling att man varierar sig lite att man har mycket mer rörelsesånger så att barna får va med och röra sig. (Dino 7)

är det bättre att sluta där när det fortfarande är roligt än att det skulle bli massa tjat och så att nu får du inte säga så och nu ska du va tyst och så. (Dino 8)

3.3 Sammanfattning

Resultatet visar att informanterna uppfattar sångsamlingen som en pedagogisk situation på två skilda sätt. Ett sätt att se på sångsamlingen är att det är en situation för lärande. I sångsamlingen kan barnen lära sig språk och matematik samt en situation för socialt samspel. Det är också en situation då barnen har möjlighet att lära sig gamla och nya sånger samt sånger från andra kulturer. Ett annat sätt att se på sångsamlingen är att det är en situation för lust och glädje. Något som gör att sångsamlingen ger lust och glädje är att den varierar med till exempel sångpåsar och handdockor. Instrument ger sångsamlingen mer liv samt improvisation från pedagogens sida. Det blir mer lustfyllt om barnen själva får vara delaktiga i sångsamlingen genom att få välja sånger och så vidare.

4. DISKUSSION

Nedan diskuterar vi vårt resultat samt vår metod och dess genomförande.

4.1 Resultatdiskussion

När vi påbörjade vår studie hade vi vissa tankar om vad sångsamlingarna kunde ha för betydelse i förskolans verksamhet. Vi hade med oss olika erfarenheter utifrån våra egna intressen vad det gäller musik men också från vår verksamhetsförlagda utbildning. Vi hade den uppfattningen att sångsamlingen var viktig för barnens utveckling. Vi var nyfikna på *vad* sångsamlingen kunde ge barnen. Med hjälp av litteratur från ett flertal olika författare skapade vi oss större förståelse för musikens värde i förskolan. Utifrån våra tankar kring sångsamlingar valde vi att studera förskolläraernas skilda uppfattningar av sångsamlingen som en pedagogisk situation.

I vår studie har vi fått ta del av många kloka och intressanta uppfattningar från förskollärare om sångsamlingen i förskolan. Detta har stärkt våra tankar och vårt synsätt ytterligare kring sångsamlingarnas betydelse. Det visar sig att förskollärarna tycker att sångsamlingen är en stor källa till lust och glädje för barnen samt ger möjlighet till lärande.

4.1.1 Sångsamlingen som ett lärande

Det osynliga lärandet är något som har framkommit i vårt resultat. Vi tycker att det är intressant att kunna se att även om barnen inte sjunger med i sångsamlingen så behöver det inte betyda att de inte lär sig. Förskollärarna menade att ibland kan det verka som att något barn inte är intresserad i sångsamlingen men vid ett annat tillfälle och i ett annat sammanhang, till exempel vid matbordet, börjar barnet sjunga. Vi menar att det är viktigt att man som pedagog tänker på att barnen är delaktiga även om de inte ser ut att vara det. Barnen har sitt eget sätt att lära. Om pedagogerna hela tiden påpekar att ”nu får du vara med och sjunga i stället för att se dig omkring” kan det få motsatt effekt och kan leda till att barnet helt tappat intresset för sången.

Vissa barn har behov av upprepning för att tillgodogöra sig inläring menar förskollärarna. Hammerhøj (1997) anser dock att yngre barn inte har behov av upprepning av melodier. Hans synpunkt är att barnen mer är i behov av att skapa egna texter utifrån de fraser de kan. Vi anser att upprepning är bra till viss del och i olika syften. Det vi har erfärut är att när barnen fritt får välja ur sångkort och sångpåsar eller när de blir tillfrågade väljer de oftast de sånger som de känner igen. Vid ett

inlärnings syfte anser vi att upprepning är bra för barnen eftersom de då får höra och träna sången omigen. På så sätt antar vi att barnen lär sig orden i sången och det leder i sin tur till utvecklat ordförråd.

4.1.2 Språkligt lärande

Vårt resultat leder oss också till att pedagogerna ser sången som en situation för språkligt lärande. Barnen lär sig språket och lär sig tala inför grupp menade många av pedagogerna. Vi anser också att sångsamlingen ger möjlighet till lärande av språk i förskolan. Det sker på ett lekfullt sätt och barnen har roligt och är engagerade menar förskollärarna. Det är också den uppfattning vi har fått när vi varit på vår verksamhetsförlagda utbildning. I sångsamlingen får barnen möjligheter till dialoger dels mellan pedagog och barn men också med de andra barnen. Träning av rim och ramsor i sångsamlingen stimulerar språket menar de intervjuade pedagogerna. Språket bygger på takt och rytmik anser de. Enligt Eneskär (1990) har flera undersökningar gjorts vilket tyder på att musik utvecklar barns språkmedvetenhet. Hennes sätt att se på musik och språk överensstämmer med förskollärarnas. Våra tankar kring språklig utveckling i sångsamlingen är att rim och ramsor utvecklar deras språk men de skapar även ett språkligt medvetande. Utifrån erfarenhet från den verksamhetsförlagda utbildningen har vi fått insikt om vikten av rim och ramsor. Barn som inte kan eller förstår sambandet med att rimma kan leda till att de får svårigheter i läs- och skrivinläringen. Därför anser vi att det är viktigt att använda sig av rim och ramsor i förskolan och sångsamlingen kan då vara ett ypperligt forum för detta syfte.

4.1.3 Matematiskt lärande

En intressant upptäckt var att de intervjuade pedagogerna har nämnt att barnen kan lära sig matematik i sångsamlingen. De ansåg att sångsamlingen var en situation för matematiskt lärande. Då använder de sig av sånger som ”*Nu delar vi ett äpple*” och på så sätt får de in det matematiska tänkandet på ett lekfullt sätt. Den matematiska vinningen är ingenting som vi har uppmärksamma i den litteratur vi läst. Matematiken har stor betydelse i samhället. Kan vi som pedagoger redan vid tidig ålder väcka ett intresse för matematiken så har vi nått ett värdefullt mål anser vi. I vår utbildning har vi fått tagit del av matematikens betydelse för förskolebarn. Kan vi pedagoger utnyttja vardagssituationer och sångsamlingar som ett medel för inläring av matematik på ett lustfyllt sätt gynnar det barnen. Vi menar att detta kan leda till nyfikenhet och ett ökat intresse för matematik vilket de förhoppningsvis bär med sig hela livet.

4.1.4 Socialt lärande

Vi har genom vårt resultat fått fram att sångsamlingen genererar ett socialt lärande. Vi har kunnat tyda att pedagogerna har olika sätt att se sångsamlingens betydelse för det sociala lärandet. Vissa pedagoger ansåg att sångsamlingen var allra viktigast för de yngsta barnen. Anledningen till detta var, ansåg de, att de yngre barnen kräver mer

bekräftelse. Sångsamlingarna bekräftar barnen när de får vara delaktiga och plocka i och ur sångpåsen vilket också leder till träning av turtagning. Vi har inte den uppfattningen att sångsamlingen gynnar de yngre mest i det sociala lärandet. Vi ser en lika stor vinning för alla barn stora som små. Vår uppfattning om detta är att alla barn utvecklar ett socialt lärande i sångsamlingen fast på olika nivåer. Därför anser vi att det är viktigt att planera sångsamlingen utifrån barnens intresse och utvecklingsnivå. I en sångsamling blir barnen sedda och uppmärksammade. De får lära sig de sociala grunderna som är nödvändiga i livet. Barnen lär sig att kommunicera och respektera varandra genom att lyssna på vad kamraterna har att säga. Den litteratur som vi har tagit del av har inte visat på att sångsamlingen har störst betydelse för de yngre barnen. Litteraturen har dock belyst vilken betydelse sången kan ha för små barns utveckling. Hammershøj (1997) anser att det är viktigt att tidigt musicera med små barn då det stärker deras ljudutveckling. Våra egna uppfattningar om det tidiga musicerandet är att ju tidigare vi börjar sjunga för och med våra barn desto tidigare skapas en kontakt med dem vilket leder till trygghet. Gemenskap är en förutsättning för det sociala lärandet anser vi, vilket tydligt framkommer i resultatet av studien. Vi tycker att gemenskapen är viktig för det skapar trygghet och då kan barnen våga släppa loss och bli mer delaktiga. Davidsson (2000) lyfter fram att samlingen är en funktion för trygghet och gemenskap. Genom att sitta i en cirkel kan alla barn se varandra, ingen sitter först eller sist och cirkeln skapar en gemenskap. Davidssons studie är gjort i skolan men kan kopplas till förskolans samling. Vår studie utgår ifrån sångsamlingen, vilket är en form av samling. Uddén (2004) menar att sång är känslomässigt kontaktskapande. Det innebär att musik kan hjälpa individen att skapa en grundläggande trygghetskänsla mellan två eller flera individer. Denna uppfattning har inte delats av pedagogerna. De har inte uttryckt att musiken genererar trygghet. Pedagogerna har uttryckt att sången skapar glädje och gemenskap. När barnen känner gemenskap så känner de tillhörighet och de skapar en lust att lära. Detta är något som alla vi pedagoger strävar för att barnen ska få ett lustfyllt lärande.

4.1.5 Kulturellt lärande

Vi tycker att det är bra att variera nya och gamla sånger i sångsamlingen. I dagens samhälle finns det en stor sångskatt i och med att det ryms många kulturer i den. I förskolor samlas barn från olika länder och med olika språk. Detta innebär att personalen och barnen kan välja sånger från allas kulturer, vilket leder till att barnen tar intryck från andra kulturformer. Vi har ingen egen erfarenhet av en mångkulturell barngrupp därför har vi inte vetskapen om pedagogerna använder denna möjlighet till mångkulturellt lärande. Vi anser att det vore önskvärt att alla barn får ta del av varandras kulturer på grund av det mångkulturella samhälle vi lever i.

4.1.6 Lust och glädje

Av de två sätten att se sångsamlingen som en pedagogisk situation var lust och glädje en av dem. Pedagogerna ansåg att sångsamlingen innehåller mycket glädje men då är

det viktigt att variera sångsamlingen för att väcka lusten hos barnet. De anser att det blir mer intressant för barnen om pedagogerna använder sig av olika verktyg såsom sångpåsar och sångkort. Vi anser att sångpåsar och sångkort är ett bra verktyg men det finns mycket mer att tillgå. Vi är eniga om att det är viktigt att utgå från barnens erfarenhetsvärld och intressen. Är barnen till exempel intresserade av hästar kan en hästhanddocka vara ett bra verktyg att använda sig av. På så sätt knyter man samman barnen intressen med det som pedagogen vill lära ut. Vi anser om barnens intressen tillgodoses väcker det en lust att lära vilket också ger glädje och lust till sångsamlingen. Vi reflekterade speciellt på vad en av förskollärarna ville skicka med oss nu när vi skall ut i den pedagogiska verksamheten. Hon menade att det är angeläget att man som pedagog tänker utifrån barnens perspektiv när man planerar sångsamlingen. Vad tycker just det här barnet om? Eller vad är barnen intresserade av? Detta håller vi med om och förstår att barnen kan tappa kraften och inte orka sitta aktiva hela sångsamlingen om de tycker att det är tråkigt eller att de inte ser någon mening med den. Svårigheterna kan tyvärr vara anser vi att pedagogerna ofta har stora grupper och då kan det bli svårt att tillmötesgå alla barnens intressen eftersom dessa naturligtvis är varierande. Vårt resultat har också påvisat att sångsamlingar bör vara av varierande slag. De bör innehålla sång, rörelser, lekar och så vidare. På så sätt menar vi att det finns en stor möjlighet till att uppfylla alla barnens intressen.

För att höja lusten och glädjen ytterligare i sångsamlingen visar resultatet att det är en tillgång att ha instrument med. Vår tolkning på dessa uttalanden är att instrumenten skulle tillföras på grund av att barnen tycker det är roligt att själva få spela och låta och på så sätt också bli mer aktiva och delaktiga i musikstunden. Det var inte någon av de utfrågade pedagogerna som ville ha in instrument för att kvalitén på sången skulle bli bättre. Däremot ansågs det att sångsamlingen "fångar upp" barnen bättre och sammanhållningen blir bättre när instrument finns med. Instrument för oss behöver inte betyda piano, gitarr eller trummor utan det kan vara allt som låter. Allt som kan framkalla ljud är olika typer av instrument. Vi förmodar att barnen tycker att det är roligt att själva få vara delaktiga och skapa musik. Granberg (1994) anser att barnens rörelser kan användas som ett instrument för att skapa "skrammelmusik". Därför menar hon att vid sångsamlingar skall pedagogen använda sig av sånger som är bra att "skramla" till. När barnen är vana vid sångerna kommer deras rörelser automatiskt och då glömmet de bort att klappa och spela till sångerna. Därför är det viktigt att använda sig av nya sånger när skrammelmusik skall skapas. Detta tycker vi var extra intressant med tanke på vad pedagogerna ansåg om upprepning av sånger. De menade att det är viktigt för barn att upprepa sångerna ur ett lärandesyfte. Utifrån detta kan tydas att variationer är minst lika viktigt i ett lärande.

Pedagogernas egna intressen när det gäller musik spelar en stor roll när de planerar en sångsamling har vi förstått. Vi har också tydligt kunnat höra skillnader när pedagogerna redogjorde vad sångsamlingen kunde innebära. Samtliga pedagogerna tyckte att sångsamlingarna var bra för barnen och genererade mycket. Vissa av pedagogerna uttryckte sig mer kärnfullt och kunde ge väldigt många exempel på vad sångsamlingen kunde leda till för barnen. Dessa pedagoger var själva mycket intresserade av musik och

en av dem höll dessutom på med både sång och teater. Vi tänkte noga igenom dessa uppfattningar när vi diskuterade arbetet. Naturligtvis är det så att det man själv är intresserad av blir naturligare och får en mer framträdande roll även när det gäller verksamheten. Där kan vi knyta an till vad en av pedagogerna framförde till oss nämligen att försöka nå barnen genom deras egna intressen. Då kan frågan ställas; hur kan barnen nås i sångsamlingen? Vi har nu mer förståelse för att sångsamlingarna inte alltid behöver vara styrda utan att de är lustfyllda och roliga och helt spontana. Initiativet att låta barnen göra om texter på ”gamla” sånger anser vi är ett utmärkt sätt att möta barnen och ta tillvara på deras önskningar och intressen. Här blir musiksamlingen verkligen lustfylld och meningsfull.

Till slut vill vi belysa varför vi anser att detta ämne var viktigt att forska i. Det resultat vi kom fram till kan bidra till att förskollärare på fältet kan uppmärksammas och får en djupare kunskap om att en sångsamling kan ses på olika sätt. Dels att sångsamlingen är en situation för lärande men även en situation för lust och glädje. Vi är av den uppfattningen att förskolan lägger grund till barnens pedagogiska utveckling. Inom förskolan är sångsamlingar en naturlig del och barnen lär sig mycket genom sången. Många ser förskolan som en lekplats där sång och lek sätts i centrum. Vi vill med vår studie påvisa vikten av sångsamling och därmed ge sång och musik en högre status. Vi menar att vårt resultat tyder på att förskollärarnas uppfattning är att sång *är* mer än att sjunga en sång. Det är intressant att ta del av förskollärarnas uppfattningar kring sångens betydelse men vi är dock förvånade över att ingen har ansett att sångsamlingen leder till att utveckla sången och barns muciserande. Detta är något som vi kan tänka oss forska vidare på. Vi hävdar att det är ett stort värde att sångsamlingen kan leda till så mycket lärande men att det är synd att sången bara blir ett medel och inte ett mål.

Hur medvetna är förskollärare om sina egna uppfattningar av vad sångsamlingen är? Planerar de sina sångsamlingar utefter sina uppfattningar? Vi har förstått att förskollärarna i vår studie planerar sångsamlingen på så sätt att barnen ska öva språket, det sociala samspelet och så vidare samt att de ska få ut mycket lust och glädje. Resultatet av intervjuerna visar att förskollärarna har många tankar kring sångsamlingar som tyder på att de är medvetna om vad sång och musik ger barnen.

4.1.7 Förslag till vidare forskning

För att bidra med något nytt till forskning kring sång och musik i förskolan frågar vi oss om det finns ytterligare skilda uppfattningar av sångsamlingen som en pedagogisk situation? Vilka är det i så fall? . Hade studien fått ett annat resultat om informanterna inte tagit del av videospelningen? Vi är intresserade om det kan finnas fler skilda uppfattningar än det vi fann i vår studie.

4.2 Metoddiskussion

I vår studie har vi valt att använda oss av en kvalitativ analys. Detta val var för oss självklart efter vi var intresserade av att undersöka förskolläraarnas uppfattningar av ett fenomen. Studiens ansats utformades på ett fenomenografiskt sätt därför att vi även var nyfikna på förskolläraarnas skilda uppfattningar. Den kvalitativa inriktningen har hjälpt oss att få ett omfångsrikt arbetsmaterial som har varit förträffligt att bearbeta. Det har berikat vår studie anser vi. Trots det omfattande arbetet med de många intervjuerna och efterföljande transkriberingar anser vi att det tillförde bra influenser i vår studie och att det var värt allt arbete.

Att arbeta utifrån en fenomenografisk ansats har medfört stora diskussioner och funderingar hos oss. Det visade sig vara mer invecklat än vad vi från början trott. För att skapa förståelse för fenomenografins utgångspunkter har vi tagit del av litteratur som behandlar detta. I Marton & Booth bok *Om lärande* (2000) har vi beskaffat oss kunskaper som har lett oss vidare i arbetet. Den fenomenografiska ansatsen har varit ett medel för att nå vårt syfte/mål med studien. Vi anser dock att fenomenografi är ett komplicerat sätt att arbeta på utifrån de ringa förkunskaper vi hade inom detta område.

Vi valde i vår studie att utgå ifrån ett konkret objekt såsom en inspelad sångsamling som sedan användes för att visa informanterna vid intervjuerna. Detta på grund av att vi ansåg att det kan underlätta för informanten att tala om en konkret sångsamling istället för att tala om sångsamlingen rent allmänt. På så sätt fick de möjlighet att sätta sig in i den inspelade sångsamlingen samtidigt som de relaterade till sin egen verksamhet av sångsamlingar samt deras tankar kring sång och musik. Det videoinspelade materialet har med största sannolikhet påverkat informanterna. Informanterna hade förmodligen inte uttalat sig på samma sätt om de inte hade fått ta del av den inspelade sångsamlingen. Med det menar vi att pedagogerna med största sannolikhet har det förhållningssätt i sin egen verksamhet men i och med att de får iaktta filmen så vidgas deras synsätt och de skapar nya intryck. Hade vi däremot valt att inte visa filmen antar vi att studien hade fått en annan utgångspunkt. Eftersom våra informanter fick ta del av det videoinspelade materialet var för sig anser vi att de inte har påverkats av varandra. Det är deras skilda uppfattningar som framkommit. Om vi däremot hade låtit informanterna ta del av filmen tillsammans antar vi att de hade påverkats av varandra. Av den anledningen valde vi att låta dem se filmen var för sig för att kunna fånga deras skilda uppfattningar på bästa möjliga sätt. Nackdelen för oss blev att det tog många timmar att sitta med när informanterna tog del av filmmaterialet. Nu i efterhand tycker vi att det var värt det.

Vårt upplägg att en av oss ställde frågorna och de andra antecknade visade sig ha en positiv utgång för oss. På så sätt kunde vi ta del av informanternas kroppsspråk vilket underlättade vår tolkning av materialet. Om vi däremot hade valt att genomföra intervjuerna var för sig hade vi sparat tid men vi antar då att intervjuerna fått sämre

kvalité vilket också leder till sämre resultatmaterial. Nackdelen hade också varit att vi inte fått med de viktiga anteckningarna om informanternas kroppsspråk.

Vårt val att använda en digital metod visade sig enbart vara positivt. Det var lätt att föra över ljudfilerna till datorn vilket underlättade vår transkribering. Vid vår sista intervju fungerade inte vår Mp3 hela vägen. Den fick i slutet dokumenteras med hjälp av anteckningar. Här visade det sig att det var en klar fördel att vi utförde intervjuerna tillsammans. Vi upplever dock att den sista intervjun inte fick samma trovärdighet som de övriga eftersom vi inte fick med informantens uppfattningar ordagrant. I transkriberingen upplevde vi dock att det var svårt att veta när punkt, frågetecken skulle placeras. En del av informanterna talade mycket och fort och det var svårt att urskilja när meningen slutade, medan en del hade långa pauser och ibland tappade tråden i sina uttalanden. För att få bästa resultat i detta lyssnade vi av ett flertal gånger för att kunna få ut så mycket som möjligt. Transkriberingen av intervjuerna har legat till grund för vår bearbetning av materialet.

Att analysera utifrån ett fenomenografiskt synsätt har medfört vissa hinder på grund av att vi fått analysera vårt material ett flertal gånger för att komma fram till ett slutgiltigt resultat. Detta har lett till många ”gråa hår” och djupa resonemang för att vi sedan skulle kunna gå vidare med vårt arbete. Vid ett flertal gånger har vi kommit in på fel spår men tillsammans har vi stärkt varandra och lyckats komma på rätt spår igen. De diskussioner vi har haft kring det datainsamlade materialet har hjälpt oss att analysera och på så sätt lett oss till en djupare förståelse kring förskollärarnas skilda uppfattningar av sångsamlingen som en pedagogisk situation. Vi anser att våra analyser kring förskollärarnas uppfattningar har lett till ett rikt och fylligt material som vi har fått nöjet att arbeta med. Vi upplever att detta material har utvecklats till ett innehållsrikt resultat.

5. REFERENSER

Alexandersson, M. (1994). *Metod och medvetande*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis

Backman, J. (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur

Bjørkvold, J.R. (2005). *Den musiska människan*. Malmö: Runa förlag

Davidsson, B. (2000). *Samlingen – en symbol för integration mellan förskola och grundskola*. Rapport från Institutionen för pedagogik (Nr 8:2000). Borås: Högskolan i Borås

Eneškar, B. & Johansson, J. & Svensson, A. K. (1990). *Hur språket växer fram*. Stockholm: Liber

Granberg, A. (1994). *Små barns rytmik: Lek och rörelse till musik*. Stockholm: Liber utbildning

Granberg, A. (1999). *Små barns metodik-omsorg, lek och ramsor*. Stockholm: Liber AB

Grindberg, T. & Langlo Jagtöjen (2000) *Barn i rörelse*. Lund: Studentlitteratur

Hammerhøj, H. (1997). *Musikalisk utveckling i förskoleåldern*. Lund: Studentlitteratur

Jernström, E., & Lindberg, S. (1995). *Musiklust*. Hässelby: Runa förlag

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys – exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur

Läraryrket, (2004). *Lärarens handbok*. Solna: Tryckindustri Information

Marton, F. & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur

Nyberg, R. (2000). *Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar med stöd av IT och Internet*. Lund: Studentlitteratur

Starrin, B. & Svensson, P.G. (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsverksamhet*. Lund: Studentlitteratur

Sundin, B. (1995). *Barns musikaliska utveckling*. Stockholm Liber utbildning AB tredje upplagan

Trost, J. (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Uddén, B. (2004). *Tanke, visa, språk: musisk pedagogik med barn*. Lund: Studentlitteratur

Uljens, M. (1989). *Fenomenografi -forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur

Vesterlund, M. (2003). *Musikalspråka i förskolan – med musik rytmik och rörelser*. Malmö: Runa förlag

Vetenskapsrådet (2007). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

http://www.vr.se/download/18.6b2f98a91b3e260ae28000360/HS_15.pdf

(Hämtad 2007-09-04)

Datum: 2007-09-26

Till berörda föräldrar och personal på NN:s förskola.

Hej!

Vi är tre lärarstudenter som studerar på lärarprogrammet för tidiga åldrar på Högskola i Skövde. Vi har valt att skriva ett examensarbete kring musik och lärande och ska studera förskollärares skilda uppfattningar av musik som ett pedagogiskt verktyg.

Grunden till vår studie är ett filmmaterial som vi har tänkt göra på NN:s förskola. Detta material kommer vi sedan att visa för ett visst antal personer som vi ska intervjua kring musiken som ett pedagogiskt verktyg. Videofilmen kommer endast att visas för de personer vi intervjuar. Filmen kommer vi sedan att förstöra efter att vårt examensarbete är godkänt.

För att vi ska kunna filma musiksamlingen då era barn medverkar måste vi ha ert medgivande. Om ni inte vill att ert barn ska medverka så får vi ta hänsyn till detta.

Tack på förhand.

Anna, Tittie och Therese

Mitt barn får medverka vid filmningen. JA () NEJ ()

Namnunderskrift: _____

Intervjumall

Vad är det som händer här på filmen?

Vad anser du om sångsamlingar

Hur skulle du göra denna situation annorlunda och utveckla situationen?

Vilka likheter eller skillnader finns mellan dig och pedagogen på filmen?

Vad går sångsamlingen ut på anser du?

Vad anser du om musik som inläring?